

הַלְבוֹת יְסוּדֵי הַתּוֹרָה פֶּרֶק ז

א. מִיְסוּדֵי הַדֵּת, לִידַע שֶׁהָאֵל מְנַבֵּא אֶת בְּנֵי הָאָדָם; וְאֵין הַנְּבוּאָה חָלָה אֶלָּא עַל חָכָם גָּדוֹל בְּחֻכְמָה, גִּבּוֹר בְּמַדּוּתוֹ, וְלֹא יִהְיֶה יִצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּדָבָר בְּעוֹלָם אֶלָּא הוּא מִתְגַּבֵּר בְּדַעְתּוֹ עַל יִצְרוֹ תָּמִיד, בְּעַל דַּעַה רַחֲבָה נְכוֹנָה עַד מְאוּד.

ב. אָדָם שֶׁהוּא מְמַלֵּא בְּכָל הַמַּדּוּת הָאֵלוּ, שָׁלֵם בְּגוּפוֹ, כְּשִׁיכָנֵס לְפָרְדֵּס וַיִּמְשֹׁךְ בְּאוֹתָן הַעֲנִינּוֹת הַגְּדוֹלִים הָרְחוּקִים, וְתִהְיֶה לוֹ דַּעַת נְכוֹנָה לְהִבִּין וּלְהַשִּׁיג, וְהוּא מִתְקַדֵּשׁ וְהוֹלֵךְ פּוֹרֵשׁ מִדְּרָכֵי כָּלֵל הָעָם הַהוֹלְכִים בְּמַחֲשַׁפֵּי הַזְּמָן, וְהוֹלֵךְ מְזַרְזוֹ עֲצָמוֹ וּמִלְמַד נַפְשׁוֹ שֶׁלֹּא תִהְיֶה לוֹ מַחֲשָׁבָה כָּלֵל בְּאַחַד מִדְּבָרִים בְּטָלִים, וְלֹא מִהַבְּלִי הַזְּמָן וְתַחבּוּלוֹתָיו, אֶלָּא דַּעְתּוֹ תָּמִיד פְּנוּיָה לְמַעְלָה, קְשׁוּרָה תַּחַת הַכֶּסֶּא, לְהִבִּין בְּאוֹתָן הַצּוּרוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הַטְּהוֹרוֹת, וּמִסְתַּכֵּל בְּחֻכְמָתוֹ שֶׁלֹּהֲקַדּוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּלָה מִצּוּרָה רִאשׁוֹנָה עַד טְבוּר הָאָרֶץ, וַיּוֹדַע מֵהֶם גָּדְלוֹ מִיַּד רוּחַ הַקֹּדֶשׁ שׁוֹרָה עָלָיו.

ג. וּבַעֲת שִׁתְנוּחַ עָלָיו הָרוּחַ תִּתְעַרֵּב נַפְשׁוֹ בְּמַעֲלַת הַמְּלָאכִים הַנִּקְרָאִים אִישִׁים, וַיִּהְפֹּךְ לְאִישׁ אַחֵר, וַיִּבִּין בְּדַעְתּוֹ שְׂאִינוֹ כְּמוֹת שֶׁהָיָה, אֶלָּא שֶׁנִּתְעַלָּה עַל מַעֲלַת שְׂאֵר בְּנֵי אָדָם הַחֻכְמָיִם: כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּשִׂאוֹל, "וְהִתְנַבִּית עִמָּם; וְנִהְפְכָתָ, לְאִישׁ אַחֵר" (שְׁמוּאֵל א י, 1).

ד. הַנְּבִיאִים, מַעֲלֹת מַעֲלֹת הֵן: כְּמוֹ שֶׁיֵּשׁ בְּחֻכְמָה חָכָם גָּדוֹל מִחֻבְרוֹ, כֵּךְ בְּנְבוּאָה נְבִיא גָדוֹל מְנַבִּיא. וְכֵלֶן אֵין רוֹאִין מֵרְאָה הַנְּבוּאָה אֶלָּא בַּחֲלוּם בַּחֲזִיוֹן הַלִּילָה, אוֹ בַּיּוֹם אַחֵר שֶׁתִּפְּלַע עָלֶיהֶן תִּרְדָּמָה: כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "בְּמֵרְאָה אֱלֹוֹ אֶתוֹדַע, בַּחֲלוּם אֲדַבֵּר-בּוֹ" (בְּמַדְבָּר יב, 1).

ה. וְכֵלֶן, כְּשֶׁמִּתְנַבְּאִין, אֲבָרִיֶּהֶן מְזַדְעָזְעִין וְכוּחַ הַגּוּף כּוֹשֵׁל, וְעֲשִׂתוֹנוּתִיהֶם מְטַרְפוֹת וְתִשְׁאָר הַדַּעַה פְּנוּיָה לְהִבִּין מֵה שֶׁתִּרְאֶה: כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּאַבְרָהָם, "וְהִנֵּה אֵימָה חֲשֹׁכָה גְדֹלָה, נִפְלַת עָלָיו" (בְּרֵאשִׁית טו, יב); וְכֵמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּדַנְיָאֵל, "וְהוֹדִי, נִהְפֹךְ עָלַי לְמִשְׁחִית, וְלֹא עֲצָרְתִּי, כֹּחַ" (דַּנְיָאֵל י, ח).

ו. הַדְּבָרִים שֶׁמוֹדִיעִין לְנְבִיא בְּמֵרְאָה הַנְּבוּאָה דֶּרֶךְ מִשְׁל מוֹדִיעִין לוֹ, וּמִיַּד יַחֲקֹק בְּלָבוֹ פֶּתֶרוֹן הַמִּשְׁל בְּמֵרְאָה הַנְּבוּאָה, וַיֵּדַע מֵה הוּא: כְּמוֹ הַסֵּלֶם שֶׁרָאָה יַעֲקֹוב אֲבִינוֹ, וּמִלְאָכִים עוֹלָיִם וַיּוֹרְדִים בּוֹ, וְהוּא הָיָה מִשְׁל לְמַלְכִּיּוֹת, וְשַׁעֲבוּדָן; וְכֵמוֹ הַחִיּוֹת שֶׁרָאָה יַחֲזִקְאֵל, וְהַסִּיר הַנִּפְּוֹת וּמִקְל שֶׁקֵּד שֶׁרָאָה יִרְמְיָה, וְהַמְּגָלָה שֶׁרָאָה יַחֲזִקְאֵל, וְהָאִיפָה שֶׁרָאָה זְכַרְיָה.

ז. וְכֵן שְׂאֵר הַנְּבִיאִים, יֵשׁ מֵהֶן אוֹמְרִין הַמִּשְׁל וּפִתְרוֹנוֹ כְּמוֹ אֵלוֹ; וַיֵּשׁ מֵהֶן אוֹמְרִין הַפֶּתֶרוֹן בְּלָבָד. וּפְעָמִים אוֹמְרִין הַמִּשְׁל בְּלָבָד בְּלֹא פֶתֶרוֹן, כְּמִקְצַת דְּבָרֵי יַחֲזִקְאֵל וְזְכַרְיָה. וְכֵלֶם, בְּמִשְׁל וְדֶרֶךְ חִידָה הֵם מִתְנַבְּאִים.

ח. כָּל הַנְּבִיאִים אֵין מִתְנַבְּאִין בְּכָל עֵת שִׁירְצוֹ, אֶלָּא מְכוֹנִין דַּעְתָּן וַיּוֹשְׁבִין שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב וּמִתְבּוֹדְדִין: שְׂאִין הַנְּבוּאָה שׁוֹרָה לֹא מִתּוֹךְ עֲצָבוֹת וְלֹא מִתּוֹךְ עֲצָלוֹת, אֶלָּא מִתּוֹךְ שְׂמִיחָה. לְפִיכֹךְ בְּנֵי הַנְּבִיאִים, לְפָנֵיהֶם נָבֵל וְתָף וְחִלִּיל וְכִנּוּר, וְהֵם מִבְּקָשִׁים הַנְּבוּאָה; וְזֶה הוּא שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִמָּה מִתְנַבְּאִים" (שְׁמוּאֵל א י, ה) כְּלוּמַר מִהַלְכִין בְּדֶרֶךְ הַנְּבוּאָה עַד שִׁינָּבְאוּ, כְּמוֹ שֶׁאַתָּה אוֹמֵר פְּלוֹנִי מִתְגַּדֵּל.

ט. אלו שהם מבקשים להתנבא, הם הנקראים בני הנביאים. ואף על פי שמכונין דעתן, אפשר שתשרה שכינה עליהן, ואפשר שלא תשרה.

י. כל הדברים שאמרנו, הן דרך הנבואה לכל הנביאים הראשונים והאחרונים חוץ ממשה, רבנו ורבן שלכל הנביאים. ומה הפרש יש בין נבואת משה לשאר כל הנביאים שכל הנביאים, בחלום או במראה; ומשה רבנו הוא ער ועומד, שנאמר "ובבא משה אל-אהל מועד, לדבר אתו, וישמע את-הקול" (במדבר יז, ט).

יא. כל הנביאים, על ידי מלאך; לפיכך רואין מה שהן רואין במשל וחידה. ומשה רבנו, לא על ידי מלאך, שנאמר "פה אל-פה אדבר-בו" (במדבר יב, ח), ונאמר "ודבר ה' אל-משה פנים אל-פנים" (שמות לג, יא), ונאמר "ותמנת ה', יביט" (במדבר יב, ח): כלומר שאין שם משל, אלא רואה הדבר על בריו בלא חידה בלא משל; הוא שהתורה מעידה עליו, "ומראה ולא בחידת" (שם), שאינו מתנבא בחידה אלא במראה, שרואה הדבר על בריו.

יב. כל הנביאים, יראין ונבהלין ומתמוגגים. ומשה רבנו, אינו כן; הוא שהכתוב אומר "פאשר ידבר איש אל-רעהו" (שמות לג, יא): כמו שאין אדם נבהל לשמע דברי חברו, כך היה כוח בדעתו שלמשה רבנו להבין דברי הנבואה; והוא עומד על עמדו שלם.

יג. כל הנביאים, אין מתנבאים בכל עת שירצו. ומשה רבנו, אינו כן, אלא כל זמן שיחפץ, רוח הקדש לובשתו ונבואה שורה עליו; ואינו צריך לכון דעתו ולהזהרמן לה, שהרי הוא מכוון ומזמן ועומד כמלאכי השרת. לפיכך מתנבא בכל עת, שנאמר "עמדו ואשמעה, מה-יצוה ה' לכם" (במדבר ט, ח).

יד. ובזה הבטיחו האל, שנאמר "לך, אמר להם: שובו לכם, לאהליכם. ואתה, פה עמד עמדי" (דברים ה, כו-כז). הא למדת שכל הנביאים, כשהנבואה מסתלקת, חוזרין לאהלם, שהוא צרכי הגוף כלן כשאר העם; לפיכך אינן פורשין מנשותיהן. ומשה רבנו, לא חזר לאהליו הראשון; לפיכך פרש מן האשה לעולם ומכל הדומה לה, ונקשרה דעתו בצור העולמים, ולא נסתלק ההוד מעליו לעולם וקרן עור פניו, ונתקדש כמלאכים.

טו. הנביא, אפשר שתהיה נבואתו לעצמו בלבד, להרחיב לבו ולהוסיף דעתו, עד שידע מה שלא היה יודע, מאותן הדברים הגדולים. ואפשר שישלח לעם מעמי הארץ, או לאנשי עיר או ממלכה, לבונן אותם ולהודיעם מה יעשו, או למנע אותם ממצעים הרעים שבידיהם; וכשמשלחין אותו, נותנין לו אות ומופת כדי שידעו העם שהאל שלחו באמת.

טז. ולא כל העושה אות ומופת, מאמינין אותו שהוא נביא: אלא אדם שהיינו יודעין בו מתחלתו שהוא ראוי לנבואה בחכמתו ובמעשיו, שנתעלה בהן על כל בני גילו, והיה מהלך בדרכי הנבואה ובקדשונה ופרישותה, ואחר כך בא ועשה אות ומופת ואמר שהאל שלחו מצוה לשמע ממנו, שנאמר "אליו, תשמעון" (דברים יח, טו).

יז. ואפשר שיעשה אות ומופת ואינו נביא, וזה האות יש לו

דְּבָרִים בָּגוּ ; וְאֵף עַל פִּי כֵן, מִצְוָה לִשְׁמַע לּוֹ, הוֹאִיל וְאָדָם גְּדוֹל
הוּא וְחָכָם וְרֹאשׁ לְנִבְוָאָה, מִעֲמִידִין אוֹתוֹ עַל חִזְקָתוֹ שֶׁבְּכָף
נִצְטְוִינוּ : כִּמּוֹ שֶׁנִּצְטְוִינוּ לַחֲתוֹךְ הַדִּין עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים כְּשֵׁרִים,
וְאֵף עַל פִּי שְׁאֶפְשָׁר שֶׁהָעִידוֹ בְּשֶׁקֶר, הוֹאִיל וְכְשֵׁרִים הֵם אֲצִלָּנוּ,
מִעֲמִידִין אוֹתָן עַל פְּשָׁרוֹתָן. וּבְדִבְרֵי הָאֵלּוּ וְכִיּוֹצֵא בָהֶן, נֶאֱמַר
”הִנֵּסְתָּרַת לַה’ , אֱלֹהֵינוּ ; וְהִנְגַּלְתָּ לָּנוּ וּלְבָנֵינוּ” (דְּבָרִים כט, כח),
וְנֶאֱמַר ”כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לַעֲיִנַּיִם, וְה’ יִרְאֶה לִלְבָב” (שְׁמוּאֵל א טז, ז).